

Themanieuwsbrief: Needs assessment

Needs assessment is het systematische proces van informatie verzamelen over de sterktes en de behoeftes van een persoon. Het vormt de basis om de nodige aanpassingen en ondersteuning te identificeren en te voorzien.

Needs assessment kan gebeuren op verschillende manieren, met verschillende methodes en tools.

Dit document richt zich op needs assesment in het hoger onderwijs waarbij er **samen** met een student met een beperking gezocht wordt naar zijn of haar sterktes en behoeftes.

▪ **Verschillende sleutelcomponenten**

Needs assessment bevat verschillende sleutelcomponenten:

1. De eisen en verwachtingen van het opleidingsonderdeel identificeren.
2. De impact bepalen van de functiebeperking.
3. De individuele behoeftes van de student nagaan.
4. Aanbevelingen op vlak van ondersteuning en aanpassingen.

1. Eisen en verwachtingen van het opleidingsonderdeel

Een belangrijke stap is het identificeren van **de eisen van het opleidingsonderdeel en de verwachte competenties** zoals nodige vaardigheden om het opleidingsonderdeel succesvol te doorlopen.

Voorbeeld: verwachtingen van een opleidingsonderdeel:

✓ <i>Leervaardigheden</i>	Bv. lessen volgen, coherente notities nemen, werk plannen en organiseren, time management, onderzoek doen, gebruik maken van de bibliotheek, opdrachten voltooien,...
✓ <i>Communicatievaardigheden</i>	Bv. visueel/schriftelijk/verbaal/auditief communiceren, visuele/geschreven/verbale/auditieve informatie ontvangen,...
✓ <i>Cognitieve vaardigheden</i>	Bv. aandacht, probleemoplossing, geheugen, analyse en verwerking van informatie, taal,...
✓ <i>Fysieke vereisten</i>	Bv. beweging, coördinatie, fijne motorische vaardigheden / handvaardigheid, transport, fysieke toegang,...

AHEAD ontwikkelde een checklist, die je [hier](#) kan terugvinden.

Bv. een fictief overzicht van de eisen en verwachtingen bij opleidingsonderdeel 'X' kan er zo uitzien:

▪ Toegang hebben tot de lessen, ▪ Notities nemen, ▪ Schrijven met een tijdslimiet, ▪ Academisch schrijven, ▪ Boeken lezen, ▪ Onderzoek uitvoeren, ▪ Plannen en opstellen van een essay, ▪ Gebruik maken van de bibliotheek, ▪ Computervaardigheden, ▪ Aantal opdrachten voltooien,	▪ In groep werken, ▪ Analyse van complexe informatie, ▪ Grote hoeveelheden informatie onthouden, ▪ Informatie reproduceren, ▪ Examens afleggen, ▪ Werk in het labo, ▪ Veldwerk of stage lopen, ▪ Correct een bibliografie gebruiken, ▪ ...

Om inzicht te krijgen in de eisen en verwachtingen van een opleidingsonderdeel kan je informatie verzamelen over:

- de structuur van het opleidingsonderdeel,
- de aard van de studie,
- de methode van lesgeven,
- plaats van stages, praktijkwerk, veldwerk, labo,...
(let op: hou ook rekening met activiteiten buiten de campus.)
- de methode van evalueren,
- de aard van taken,
- de aard van examens,
- de (ingeschatte) werkbelasting,
- ...

Verschillende bronnen kunnen je hierover meer vertellen, bijvoorbeeld:

- Informatie beschikbaar op de website, in de ECTS-fiche van het opleidingsonderdeel,...
- Gesprek met de docent verantwoordelijk voor het opleidingsonderdeel.

2. Impact van de functiebeperking.

Het gaat hier om het bepalen van de mogelijke impact die de functiebeperking heeft op de mogelijkheid van de student om toegang te hebben tot de opgenomen opleidingsonderdelen (zie boven): bv. toegang tot alle informatie, kunnen participeren, kunnen tonen wat de student kent, kan en geleerd heeft,...

Volgende elementen zijn hierbij belangrijk:

- **Moeilijkheden** die de student ervaart of verwacht te ervaren,
! Let op: het gaat om de individuele beleving van de barrières en geen bepalingen op basis van cijfers en medische problemen.

- **Impact** van deze moeilijkheden (specifieke toepassing op de opgenomen opleidingsonderdelen).

Verschillende bronnen kunnen je hierbij helpen:

- Gesprek met de student (zij zijn de experts).
- Rapporten van medici en paramedici met informatie over de moeilijkheden en impact hiervan op de studies.
- Self-assessment door de student.

AHEAD ontwikkelde een checklist die studenten zelf kunnen invullen over de impact van hun functiebeperking. Je kan de checklist [hier](#) terugvinden.

HANDICAP+STUDIE ontwikkelde een vragenlijst die studenten zelf kunnen invullen naar aanleiding van een stage. O.a. de (eventuele) impact van de beperking komt hier aan bod. Je kan de volledige vragenlijst [hier](#) terugvinden.

Needs assessment helpt op dit punt om de eventuele kloof te identificeren tussen:

- de verwachtingen en eisen van het opleidingsonderdeel
- en de vaardigheden en prestaties van de student.

3. Individuele behoeften

Op dit punt is er al informatie over de eisen en verwachtingen van de opleidingsonderdelen en de impact van de beperking op de toegang tot deze opleidingsonderdelen (zie boven).

Met deze informatie in het achterhoofd, worden volgende zaken onder de loep genomen:

- Wat werkte in het verleden voor de student? Wat waren **succesvolle strategieën**?
- Welke **ondersteuningsbehoeften** heeft deze specifieke student in deze specifieke situatie?

Let op:

- Het is belangrijk dat het gaat om individuele behoeften van deze persoon, dus niet om de algemene noden van personen met eenzelfde beperking of label.
- De ene persoon heeft weinig tot geen ondersteuning nodig terwijl iemand anders specifieke zaken nodig heeft om te participeren.

Ook hier kunnen verschillende bronnen informatie verschaffen:

- Gesprek met de student (zij zijn de experts).
- Rapporten van medici en paramedici met informatie over de individuele behoeften van de student.
- Self-assessment door de student.

Needs assessment helpt zo te identificeren waaraan de student behoefte heeft om de kloof te overbruggen tussen de eisen en verwachtingen van het opleidingsonderdeel en de vaardigheden en prestaties van de student.

HANDICAP+STUDIE ontwikkelde een vragenlijst die studenten zelf kunnen invullen naar aanleiding van een stage. O.a. de ondersteuningsbehoefte en wat in het verleden al werkte komen hier aan bod. Je kan de volledige vragenlijst [hier](#) terugvinden.

4. Aanbevelingen op vlak van ondersteuning en aanpassingen

Bij het zoeken naar concrete aanpassingen en ondersteuning is het belangrijk te vertrekken van de individuele beleving van de barrières en de individuele behoeften waar intussen zicht op is. Bij de zoektocht naar aanpassingen op maat zijn volgende vragen belangrijk:

- ✓ Zijn er aanpassingen mogelijk die de student **doeltreffend** in staat stellen om **evenwaardig** te participeren? (Efficiëntie)
- ✓ Bestaan er aanpassingen die even doeltreffend zijn (tot een gelijk eindresultaat leiden), maar **minder belastend** (bv. goedkoper voor de aanpasser, minder inbreuk op de rechten van andere studenten,...)? **Verschillende opties** worden duidelijk gemaakt.
- ✓ Is de aanpassing (buiten)**proportioneel**?
Het gaat om een afweging kosten – baten: financieel, tijd, energie, stigmatiserend/vernedereffect,...

! Let op: gezien inclusief onderwijs op alle niveaus de regel is in het VN-verdrag, vertrekken we vanuit het vermoeden dat het gevraagde redelijk is. Het is aan de onderwijsinstelling om aan te tonen wanneer de aanpassing wel een disproportionele last veroorzaakt. De onderwijsinstelling moet dit dan grondig motiveren. Bovendien vereist inclusief onderwijs dat de onderwijsinstelling actief mee op zoek gaat naar oplossingen en tegenvoorstellen die wel proportioneel zijn. Wanneer een aanpassing te belastend is, betekent dit ook niet dat er geen aanpassing moet worden aangeboden. Men moet dan op zoek naar een minder belastende aanpassing die zo goed mogelijk voldoet aan de andere voorwaarden.

Bij het bepalen van aanpassingen kunnen opnieuw verschillende bronnen informatie verschaffen:

- Gesprek met de student (zij zijn de experts).
- Input van verschillende disciplines zoals lesgevers, (para-)medici, aanspreekpunten voor studenten met een beperking, assistieve technologie-experten,...

Het is de bedoeling om in onderling overleg en dialoog met de student te komen tot (een akkoord over) **duidelijke aanbevelingen** (in volgorde van prioriteit) over concrete aanpassingen en ondersteuning om te kunnen participeren en gelijke kansen te realiseren.

Daarnaast wordt bekeken **wat nodig** is om de aanpassingen en ondersteuning mogelijk te maken.

Bv. Is er materiaal nodig? Moet iets worden aangekocht?

Bv. Heeft de student de nodige vaardigheden om deze technologie te gebruiken? Is een testperiode mogelijk? Kunnen bepaalde vaardigheden worden versterkt?

SIHO informeert onderwijsinstellingen ook specifiek over redelijke aanpassing. Je vindt deze uitgebreide informatie in:

- Gids '[Succesvol studeren. Tips voor beleid en praktijk in hoger onderwijs](#)' (p. 42-65).
- Gids '[Beleid en regelgeving. Enkele thema's toegelicht](#)' (Hoofdstuk 'Redelijke aanpassingen')

▪ **Verschillende stappen**

- 1) **Registratie** van de student bij de dienst en aanleveren van documentatie.
- 2) **Vorbereiding** van het interview met de student.
Het gaat om het verzamelen van relevante informatie die achtergrondinformatie geeft.
- 3) **Interview** met de student waar zijn of haar visie centraal staat. Volgende zaken komen hierbij aan bod:
 - **Uitleg van het proces** van needs assessment en de doelstelling.
 - **Overzicht** van verschillende types ondersteuning.
 - **Eisen, verwachtingen** en structuur van de opgenomen opleidingsonderdelen.
 - **Moeilijkheden** die de student ervaart of verwacht.
 - **Impact** van de moeilijkheden op het academisch werk.
 - **Succesvolle strategieën** in het verleden: wat werkte goed?
 - **Ondersteuningsnoden** van deze specifieke student.
 - **Aanbevelingen** bespreken en komen tot een akkoord.
 - **Sleutelpersonen** identificeren en samen bepalen wie toegang heeft tot het verslag.
 - **Follow-up afspraak** maken om de aanpassingen opnieuw te bekijken.

Het interview met de student heeft kortweg tot doel om in dialoog:

- de individuele noden te identificeren,
- de stappen te identificeren om de impact te verkleinen.

(Zie ook 'handvaten bij het interview')

- 4) **Verslag opmaken** met in volgorde van prioriteit duidelijke aanbevelingen op vlak van ondersteuning en aanpassing (en motivatie waarom).

Let op: De student moet zich volledig bewust zijn van de inhoud en krijgt een kopie.

Verspreiding van het verslag naar een beperkt aantal mensen die relevant zijn (volgens de afspraken hierover met de student) en altijd mits akkoord van de student.

- 5) Informatie uit needs assessment levert informatie en argumentatie op voor een eventuele **aanvraag van hulpmiddelen of ondersteuning bij andere diensten**, bv. cel speciale onderwijsleermiddelen.

▪ **Handvaten bij het interview**

We reiken een aantal handvaten aan voor het gesprek met een student.

- Zorg voor een **open, aangename sfeer**.
 - Zorg voor een lege tafel.
 - Stop onmiddellijk met je andere werk.
 - Maak oogcontact.
 - Zorg voor een ontvankelijke houding (armen zijn open).
 - Neem je tijd om dingen uit te leggen en wees bereid de uitleg nog eens te herhalen wanneer nodig.
- **Behandel** een student met een beperking **als de andere studenten**.
 - Net als in de omgang met andere studenten staat respect, gezond verstand, beleefdheid,... centraal.
 - Zet studenten niet vast in categorieën (en bijhorende aannames).
 - Vermijd overwaardering, te enthousiast, te behulpzaam of overbezorgd zijn.
- Hanteer **een positieve, open, ruime blik** op de student.
 - Focus op de student als persoon en niet op de beperking.
 - Stel ook positieve vragen over de mogelijkheden en de sterktes van de student.
- **Luister echt** naar het verhaal van de student.
 - Hou altijd in het achterhoofd dat onderling overleg, dialoog, interactie, openheid en betrokkenheid essentieel zijn in het proces.
 - Bekijk en behandel de studenten als expert: zij weten best wat werkt en wat niet.
 - Neem je tijd om te luisteren naar wat de student zegt.
 - Leef je in de student in, en toon dit ook (bv. knikken, hmmm)
 - Vertrek vanuit een niet-wetende houding. Stel open vragen rond wat nodig is.
 - Heb oog voor de onderliggende boodschap.
 - Let op non-verbaal gedrag.

- **Structureer** het gesprek.
 - Maak zelf connectie met het doel van het gesprek wanneer de student afdwaalt in het verhaal.
 - Erken moeilijkheden en bekrachtig de vraag naar ondersteuning.
 - Gebruik toegankelijke taal.

- **Respecteer privacy:** vraag altijd toestemming om gegevens door te geven.

Deze en andere tips van het SIHO kwamen terug in de workshop 'Handvaten eerste gesprek' op de ontmoetingsdag rond 'Needs Assessment'

- [PowerPoint presentatie.](#)
- [Brainstorm tips.](#)

▪ **Meer informatie**

De Association on Higher Education and Disability (AHEAD) in Ierland heeft heel wat expertise rond 'Needs Assessment'. Ze deelden hun ervaringen op de ontmoetingsdag.

- [PowerPoint presentatie.](#)
- [Casussen.](#)
- [Verslag.](#)

▪ **Voorbeeld uit het Vlaamse hoger onderwijs: impactevaluatie@Hogent**

De [Hogeschool Gent](#) startte een aantal jaren geleden met needs assessment onder de noemer van een 'impactevaluatie'.

Studenten die redelijke aanpassingen (individuele onderwijs- en examenmaatregelen) of een andere vorm van ondersteuning willen aanvragen, maken een afspraak met hun studietrajectbegeleider voor een intakegesprek. Tijdens dit gesprek overloopt de studietrajectbegeleider aan de hand van een document samen met de student wat de mogelijke impact is van de functiebeperking op de verschillende facetten van de studies (verplaatsingen, lessen, opdrachten, studeren, stage, examens, sociale interactie, communicatie). Samen noteren ze de belangrijkste conclusies m.b.t. de thema's die voor de student in kwestie relevant zijn. De functiebeperking zelf wordt echter bewust niet benoemd op het impactevaluatie-formulier.

Per thema wordt beknopt omschreven wat de mogelijke impact is en welke concrete maatregelen hieraan kunnen tegemoet komen. Daarnaast is er ruimte om concrete tips voor personeelsleden te noteren en kunnen bijkomende afspraken met de student worden

genoteerd. Het ingevulde document dient als basis voor de verdere opvolging van de gemaakte afspraken met de student en voor de communicatie met de betrokken personeelsleden. Op basis van de impactevaluatie kan de student een aanvraag indienen voor individuele onderwijs- en examenmaatregelen. De faculteit beslist over de toekenning van deze maatregelen op basis van een toetsing aan de criteria van noodzakelijkheid, uitvoerbaarheid, verdedigbaarheid en competentiebewaking.

Deze werkwijze wordt zowel voor studenten met een functiebeperking gehanteerd als voor studenten die om andere redenen individuele onderwijs- en examenmaatregelen aanvragen, denk maar aan student-topsporters, student-ondernemers of werkstudenten. Kortom, het document functioneert in de eerste plaats als een leidraad om een systematische impactevaluatie op te maken. Deze “impact” en de manier waarop ermee omgegaan wordt, staat centraal in de verdere communicatie naar de betrokken personeelsleden over de toegekende maatregelen, de aangereikte tips en de gemaakte afspraken.

Meer informatieve over de impactevaluatie op Hogeschool Gent, vind je in volgende documenten:

- [PowerPoint presentatie.](#)
- [Verslag.](#)

(Bron: B. Snauwaert; V. Bosmans, persoonlijke communicatie, 12 februari en 12 en 25 juni, 2014).

▪ Bronnen

- AHEAD (2013). *AHEADSTART in Inclusion and Needs Assessment* [Online Training Programme, in ontwikkeling].
- AHEAD & Quirke, M. (n.d.). *Needs Assessment and what you need to know* [PowerPointPresentatie].
- AHEAD (n.d.) *Educational needs Assessment*. [AHEAD Inclusive Series].
- Handicap+Studie (2013). *Needs assessment STAGE*. Geraadpleegd 14 april 2014, terug te vinden op <http://www.siho.be/files/nieuwsbrief/Needs%20Assessment%20algemeen%20doc%202013%20zonder%20Obeveiliging%20-%20pdf.pdf>
- Hogent (2013). *Leidraad voor een impactevaluatie i.k.v. de aanvraag van individuele onderwijs- en examenmaatregelen*. [in ontwikkeling, intern beschikbaar]
- SIHO (2013). *Het discriminatieverbod en redelijke aanpassingen*. [Verslag, integraal gebaseerd op de presentatie van Annelies D’Espallier op de ontmoetingsdag voor aanspreekpunten op 13/06/2013]. Geraadpleegd op 24 februari 2014, teruggevonden op <http://www.siho.be/files/nieuwsbrief/VerslagRA.pdf>.
- SIHO (2011). *Themanieuwsbrief ‘VN-verdrag en hoger onderwijs*. Geraadpleegd op 24 februari 2014, teruggevonden op <http://www.siho.be/files/studiedagen/verslag%20VN-verdrag%20en%20hoger%20onderwijs.pdf>.

- VUB & SIHO (2013). *Handvaten bij een eerste gesprek met een student*. [Intern beschikbaar]